

בעזרת השם יתברך

גליון # 15 - חודש כסלו תשכ"ט

אגרון עולמי לגלות את האמת על חיוב ישוב ארץ ישראל
שהיא מצות עשה מן התורה ושקולה כנגד כל מצות התורה

בירורי הלכות מכל ספרי שאלות ותשובות

הגליונות האלו מיוסדים לשבור את כח של אלו שמוציאים דיבתם רעה על ארצינו הקדושה כמו שכתוב בספר חפץ חיים בהקדמה, וז"ל: ועוד הלא ידוע הוא שנגזר עלינו גלות מפבר מעת מעשה המרגלים, כמו שכתוב בתהלים (פרק ק"ו, כ"ו-כ"ז), "וישא ידו להם להפיל אותם וגו' בגוים ולזרותם בארצות", וכמו שפרש רשארץ ישראל שם והרמב"ן בפ' שש שלח, (במדבר י"ד א') וחטא המרגלים הלא היה עון לשון הרע, וכמו דאיתא בערכין (דף ט"ו.) אם כן אנו מכרחין לתקן זה החטא קדם הגאולה. וכדאיתא בתנא דבי אליהו שהלשון הרע עולה עד כנגד כסא הכבוד, ובפרט כשהוא מדבר נגד ארץ ישראל.

על ידי שנלמוד על מצות ישוב ארץ ישראל נזכה שכל בני ישראל יעלו לארצינו הקדושה כמ"ש בעובדיה (פרק א פסוק יז) ובהר ציון תהיה פליטה והיה קדש וירשו בית יעקב את מורשיהם. (ובספר ישעיה פרק ס פסוק כא) ועמד כלם צדיקים לעולם וירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר. הקטן יהיה לאלף והצעיר לגוי עצום אני ה' בעתה אחישנה. ונזכה בקרוב ממש לביאת משיח צדקינו בב"א.

עוד לקטנו מדברי חז"ל בש"ס בבלי ירושלמי ומדרשים, זוהר הקדוש תיקונים וספרי הראשונים, ומספרי מוסר וספרי ח"ן מגדולי האחרונים וספרי תלמידי הבעל שם טוב זצלה"ה

עיה"ק צפת תובב"א

מצות ישיבת ארץ ישראל

על פי שאלות ותשובות באלף שנים האחרונות

שו"ת מהרש"ך לרבי שלמה [ב"ר אברהם] חלק ב סימן מא

מגדולי הפוסקים בעיר טורקיה במאה הרביעית לאלף הששי, הוא היה אחד מגדולי

הרבנים המשיבים ורבי הדור פנו אליו, נפטר בשנת שס"ב

שאלה בסימ' טוב ובשעת ברכה והצלח' אנו ח"מ נשתתפנו להיות חברים ולעשות עסקנו יחד מכל מין סחורה שיש בעולם ונתקשרנו בקשר אמיץ וחזק בקנין ובשבועה בתורה לדעת המב"ה = המקום ברוך הוא = ולדעת הנשבעים באמת וכל א' וא' לדעת חברו בלי שום מרמה ועורמה ותחבולה ובלי שום פתח והתרה כלל בעולם. ובלי שום מודעא כלל להיות חברים ושותפים ונאמנים זה לזה ולהרחיק הנזק ולקרבת התועלת ולחלוק כל אחד בשוה לחצאין כל מין ריוח שיזמין לנו הקב"ה ויתחיל החברה מראש השנה הב"ר בעה עד תשלום חמשה שנים רצופים ותמימים וכן נתחייבנו בחיוב גמור ושלם בקנין

ובשבועה הנ"ל שלשנה הב"ר ב"ה משנת השמ"ט למעבר הראשון שילך אחר חג הפסח לארץ ישראל נתחייבנו לילך לארץ ישראל עם כל בתינו ב"ה הכל בקנין שלם ובשבועה הנז' ונאמנו' גמורה וכו' ולהיות כל זה האמת כתבנו אנו עצמנו חתימת ידנו פה מונישטיריין שנת שמח"ה ששה עשר לאייר והכל שריר ובריר וקים ובפנינו עדים ח"מ נשבעו החברים הלא הם המעולים כה"ר שמואל אירגאש יצ"ו וה"ר יהודה קאריליין יצ"ו השבועה הנז' על כל מאי דכתיב לעיל והכל שריר ובריר. מעיד אני עדות ברורה איך הוא דבר אמת שבפני נשבעו ונשתתפו החברים המקשיבים את דבר י' הנז' והעיר ה' את רוחם עליהם ללכת לצפת תוב"ב כנז' ולהיות כל זה אמת כתבתי שמי יצחק בכר אלעזר הכהן סעיד זלה"ה. חתום במסירת הקולמוס יהודה קאריליין מודה כל הכתוב לעיל. שמואל בכ"ר יצחק אירגאש מודה. יום טוב קאזיש. יצחק גאשקין. ועתה יורנו גאוננו המורה לצדקה הימצא צד התר לשבועה זו אם לאו לפי שה"ר שמואל אירגאש אחר מהמושבעים יש כמה שנים שנתעכבה אשתו מלדת ועתה נפקדה מאת ה' וירא מלהעבירה דרך ים פן יקראנה אסון ואם יספיק ענין זה להתיר אותו הישאר שותפו ה"ר יהודה קאריליין שנתחבר עמו בחיובו אם לאו.

תשובה יר' לע"ד דמילתא דפשיטא היא דקושטא דמילתא דלא חמירא שבועה הנשבע לעלות לארץ ישראל משאר שבועות דעלמא וכי היכי דבשאר שבועות דעלמא נזקקין להתיר אפילו על ידי חרטה כדאיפסיקא הלכתא בפ' ד' נדרים דאמר רבה אמר רב נחמן הלכתא פותחין בחרטה ונזקקין לאלהי ישראל הכי נמי הנשבע לעלות לארץ ישראל נמי נזקקין לו להתיר בחרטה שעם היות שיר' שהנודר לעלות לארץ ישראל הוא נדר גדול שרוצה לעמוד במקום קדושה מ"מ לא מיקרי שבועה לקיים איזה מצוה לא מד"ת ולא מד"ס =מדברי סופרים= כמו שכתבו התוספ' פרק שני דייני גזרות וז"ל היה אומר רבי חיים ועכשו אינו מצוה לדור בארץ ישראל כי יש כמה מצות התלויות בארץ וכמה עונשין דאינם יכולין ליזהר בהן ולעמוד עליהם

באופן דיראה דאין בשבועת הנשבע לעלות לארץ ישראל שום סרך של מצוה להחמיר בהתרתה יותר מבשאר שבועות דעלמא מ"מ יר' דמי שירצה להחמיר על עצמו שלא לסמוך בהתרת שבועה זו על ידי חרטה כי אם על ידי פתח לא הפסיד והרי זה משובח מטעם דאיכא זילותא למי שרוצה להתיר על ידי חרטה דנר' כמו שתוהא ומתחרט ממה שחשב והיה רוצה לעלות לארץ החיים מקום מקדשנו שאף על פי שהוא חרב מ"מ עדיין הוא בקדושתו וכמו שכתבו ז"ל על פסוק והשימותי את מקדשכם אמנם ע"י פתח נעקר הנדר מעיקרו והוי כאלו לא נדר ולא נשאר עליו שום זילזול. והנה יר' כי זאת היתה כונת הגביר השואל בשאלתו שאינו רוצה להתעכב מהעלי' הנז' אם לא תהיה סבה מספקת לעכבתו ולכן שאל אם הדיון אשתו תבורך מנשי' שנתעכבה כמה שנים שלא נתעברה ועתה נפקדה בחמלת י' עליה וחושש כי מאותו הזמן מגיע זמן הלידה בהיות' דרך אניה בלב ים והיא רגילה להיות יולדת בצער וחושש לסכנת ח"ו ולכן שאל אם סבה זו מספקת להתעכב. והנה לכאורה נר' דזה הפתח שנותן להתיר שבועתו לא חשיב ולא מעלי דהלכה רווחת בפלוגתא דפליגי רבי אליעזר וחכמים אם פותחין בנולד דרבי אליעזר סבר דפותחין וחכמי' אוסרי וקי"ל כחכמי'.

אך אמנם כד מעיינן יר' דאף על גב דקי"ל דאין פותחין בנולד מ"מ נולד כי האי גוונא דנ"ד חשיב ומעלי דדוקא בנולד דלא שכיח הוא דאסרו רבנן וטעמא דמילתא הוא דכיון דהתרה על ידי פתח הוי כאלו היה הנדר נדר טעות ונעקר הנדר מעיקרו וכיון שכן בדבר שאינו מצוי אינו נעשה נדר טעות מעיקרו כי בשביל זה לא היה מניח מלידור כי היה סבור שלא יבא לעולם אמנם בנולד דשכיח טובא אמרינן דעתא שאלו היה מעלה בלבו נולד זה היה נמנע מלידור וכיון שלא נדר אלא מפני שלא העלה דבר זה באותה שעה כנדר טעות ויר' דאשה שנתעכבה כמה שנים מלדת הוי דבר דשכיח שחוזרת ומתעברת דאיברא דאשה שהיתה עקרה ולא ילדה מעולם הוי מילתא דלא שכיח שתתעבר ותלד וכדמוכח בגמרא פ' הבא על יבמתו במאי דמסיק

גמרא במאי דאיבעיא להו עלה דההיא בריתא דתניא נשאת לראשון ולא היו לה בנים לשני ולא היו לה בנים לשלישי לא תנשא אלא למי שיש לו בנים נשאת למי שאין לו בנים תצא בלא כתובה. ואיבעיא להו ניסת לרביעי והיו לו בנים מהו דתתבעיה לג' ומסיק גמרא אלא אמרינן השתא הוא דברייתא כלו' כי לא היה בכחה עד עתה להתעבר אלא שבחמלת ה' עליה נתחדשה מזגה וטבעה ונתרפאה וכל זה הוא מילתא דלא שכיח ומשום הכי אין לה על השלישי כלום מ"מ באשה שהוחזקה להיות יולדת אף על פי שנתעכבה קצת זמן שלא נתעברה הוי מילתא דשכיח שתחזור ותתעבר באופן דיר' בפשיטות דיכול הגביר ה"ר שמואל אירגאש הנז' יצ"ו להיות נזקק להתרת שבועתו בלי שום זלזול ופקפוק על ידי פתח הריון אשתו ה' יוציא לאור משפטה.

ועתה אבא להשיב על מה שבא עוד בשאלה וז"ל. ואם יספיק ענין זה להתיר אותו הישאר שותפו ה"ר יהודה קריליו יצ"ו שנתחבר בחיובו אם לאו. ע"כ. ואומר כי כפי הנר' ממרוץ השאלה יד' ששבועת הגבירים הנז' היתה להיות קשורים יחד בין בענין השותפות כמו שבא בשאלה בין לענין ההליכה לארץ ישראל תוב"ב ולכן אומר דכבר ידענו דאיפסיקא הלכתא דנדר שהותר מקצתו הותר כלו ומשום אמרי' שאם אמר לחבורת אנשים קונם שאיני נהנה לכלם הותר אחר מהם הותרו כלם והואיל ואתא לידן הך מילתא אומר דבגמרא פ' ארבעה נדרים משמע דלרבי שמעון אפילו אמר קונם שאיני נהנה לזה ולזה בוא"ו /בו' /או שאמר קונם שאני נהנה לזה בלא וא"ו /ו' /הוי כללא וכתב הר"ן דהלכה כרבי שמעון ושכן פסקו ר' חננאל והרמב"ן וגם הרא"ש כתב שכן פסק הרמב"ן ז"ל אבל הרמב"ם פסק בפ"ז מהלכות שבועות דלא כר' שמעון ולטעמיה אזיל בפ' ד' מהלכות נדרים שכתב וז"ל איקרי שאיני נהנה לזה ולזה הותר הראשון הותרו כולם הותר אחרון אחרון מותר וכלם אסורין שאיני נהנה לזה לזה לזה צריכין פתח לכל אחד ואחד וראיתי להרב הגדול מוהררי"ק ז"ל שכתב בטור יורה דעה סי' רכ"ט וז"ל כתב הריב"ש נדר או נשבע

שלא יאכל ענבים ושלא ילבש בגדי משי ונשאל על אחת מהם לא הותרה השניה כיון שפסק הרמב"ם דלא כרבי שמעון וכ"ו מי שיעיין בדברי הרב הנז' יראה שכוונתו לומר שמה שכתב הריב"ש היינו משום דאזיל בשיטת הרמב"ם דפסק דלא כרבי שמעון ואני בעניי נוראות נפלאתי איך חשב הרב זלה"ה דמאי דפסק הריב"ש ז"ל בנשבע שלא יאכל ענבים ולא ילבש בגדי משי ונשאל על אחת מהם לא הותרה השנייה היינו משום דאזיל בשיטת הרמב"ם דפסק דלא כרבי שמעון דסבר דכולהו הוי כללא עד שיאמר שבועה לכל א' וא' דהא ליתא דאפילו לדברי ר' שמעון דסבירא ליה דכולהו הני גווני הוו כללא והותר אחד מהם הותרו כלם מ"מ הך נדון שאני דהפעולות מוחלקות וכיון שכן הוו פרטא ואעפ"י שנשאל על האחת לא הותרה השניה ומאי דמייתי הריב"ש דברי הרמב"ם אינו רק להוכיח דכי הכי דכתב הרמב"ם בההיא מילתא דאעפ"י שהותר לאחד לא הותר לב"ד טעמא דמילתא דאזיל לשיטתיה דפסק דלא כר"ש הכי נמי לדידן דנקטינן כרבי שמעון מכל מקום בנ"ד דהוו פעולות מוחלקות אמרינן דנשאל על הא' לא הותר הב' ובהא כל אפין שוין וקל להבין.

נחזור לנ"ד ואומר דבנ"ד אין ספק דשייך דינא דנדר שהותר מקצתו הותר כלו איברא דבהך דינא דנדר שהותר מקצתו הותר כלו איכא פלוגתא דרבנותא שהנה הטור כתב בי"ד בסי' הנ"ל וז"ל ואפילו היכא שכולל לא אמרי' שהותר כלו על ידי שהותר מקצתו אלא כשהותר על ידי פתח שנעקר הנדר מעיקרו אבל אם הותר קצתו על ידי חרטה לא הותר כלו וכן כתבו הרא"ש והר"ן בפ' ד' נדרים בשם הרמב"ן וטעמא משום דכשהותר ע"י פתח דומה קצת לנדרי טעות וכיון שיש טעות בנדר בטל כלו מה שאין כן מי שהוא נתר בחרטה וכפי הנראה מדברי הרא"ש והר"ן ממה שכתבו בשם התוס' דאפילו ניתר בחרטה כיון דחכם עוקר הנדר כיון שהותר מקצתו הותר כלו.

ועתה בנ"ד היה מקו' לומר דאיברא דמה שנתקשרו ונתחברו הגבירים הנז' יחד להשבע על הסכמתם לעלות לארץ ישראל בלי

ספק שכונתם היה לעלות יחד שניהם ואף על פי שנשבע כל אחד ואחד מהם בפני עצמו ה"ל כאלו לא היתה אלא שבועה אחת לכלם ושייך לומר כיון שהותר הנדר מקצתו הותר כלו כמו שכתבתי מ"מ יר' שאף על פי שנאמר שיהיה לגביר ה"ר שמואל הנז' מקום להתיר שבועתו על ידי פתח סבת הריון אשתו כמו שכתבתי מ"מ יר' שעדיין ישאר קצת פקפוק להתרת הגביר ה"ר יאודה יצ"ו והוא דאיברא דאם פתח סבת הריון האשה מעלי וחשיב להתיר בלי שום צורך חרטה מטעם דהוי מלתא דשכיח על הדרך שכתבתי למעלה לאו דינא ולא דיינא וכל אנפין שוין שיספיק ג"כ להתיר לגביר ה"ר יאודה יצ"ו אמנם אם טעם סבת הריון אינו פתח מספיק להתיר בפשיטות מבלי צורך קצת סרך של חרטה יר' דיספיק לגביר ה"ר שמואל להסיר מעליו זלזול החרטה לסבת הריון אשתו מ"מ להתיר לגביר ה"ר יאודה יצ"ו לא יספיק לסברת הרמב"ן כך היה נראה לכאורה אך אמנם קושטא דמילתא היא שאם מצד עכבת הגביר ה"ר שמואל יצ"ו נמסך איזה צד פקפוק מניעת העליה לארץ ישראל לגביר ה"ר יאודה יצ"ו כי חושב שלא יוכל הוא לבדו שם לצאת ולבא בענין משאו ומתנו יכול לישאל ולהתחרט על שבועתו שכבר כתבתי כי יר' קושטא דמילתא דנזקקין להתיר בחרטה בשבועת עלית לארץ ישראל כשאר שבועות דעלמא אמנם להסיר איזה זלזול שיר' שיש בהתרה על ידי חרטה כמו שכתבתי טוב הוא לבקש איזה סניף של פתח כל דהוא ובזה יספיק להסיר זלזול החרטה אם כן אין לספק שאם בעכבת ה"ר שמואל יצ"ו ישאר איזה פקפוק בלב ה"ר יאודה יצ"ו על אופן מחייתו שם במשאו ובמקנו יכול להיות נשאל על נדרו ולא ישאר שום פקפוק של זלזול על הגבירים הנז' על התרת שבועתם והמחשבה טובה בחשבו לידור לעלות לארץ ישראל תחשב להם לצדקה כאלו עשאוה מחמת שכונתם רצויה לולא ההכרח שהכריחם להתעכב ה' יגמור כל ידם להשלים כונתם ויזכו לעלות במקום קדשנו ותפארתנו ונזכה כלנו יחד עם כל ישראל.

נאם הצעיר שלמה הכהן.